

01-01-2012

Του Παύλου Χαραμή

Όταν για πρώτη φορά τη φετινή σχολική χρονιά οι εφημερίδες έφεραν στην επιφάνεια κρούσματα υποσιτισμού παιδιών που επισημάνθηκαν σε σχολεία της χώρας, οι αρμόδιοι παράγοντες επέλεξαν την τακτική της συγκάλυψης:

«Έσχατο μέσο της λαϊκίστικης προπαγάνδας» χαρακτήρισε με επιθετική ανακοίνωσή της τη σχετική ειδησεογραφία η ηγεσία του Υπ. Παιδείας τα μέσα του Οκτώβρη, επικρίνοντας εκείνους που δεν διστάζουν να χρησιμοποιήσουν ακόμη και τους ίδιους τους μαθητές» για να δημιουργήσουν προβλήματα. Σύντομα, ωστόσο, αυξήθηκαν τόσο τα σχετικά περιστατικά και τα αντίστοιχα δημοσιεύματα, ώστε περιορίστηκαν ασφυκτικά πλέον τα περιθώρια για τέτοιους χειρισμούς. Πολύ περισσότερο, καθώς πρόκειται για φαινόμενα που μέρα με τη μέρα ενισχύονται, παρακολουθώντας από κοντά τους δείκτες αύξησης της ανεργίας, της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού.

Ούτε και τότε όμως οι αρμόδιοι της τρικομματικής συγκυβέρνησης στη «Νερατζιώτισσα» έπραξαν το αυτονόητο: να εκπονήσουν κατ' απόλυτη προτεραιότητα ένα σχέδιο άμεσης αντιμετώπισης της κατάστασης μη επιτρέποντας επ' ουδενί την παραβίαση ενός από τα θεμελιώδη δικαιώματα του παιδιού. Προτίμησαν να μεταθέσουν την ευθύνη σε άλλα υπουργεία κάνοντας λόγο ταυτόχρονα για κάποιες περιορισμένες δυνατότητες του προγράμματος «Ζώνες Εκπαιδευτικής Προτεραιότητας», που προωθεί τελευταία το Υπ. Παιδείας. Πρέπει να σημειώσουμε εδώ ότι, ακόμα και όταν το πρόγραμμα αυτό αναπτυχθεί πλήρως, δεν θα καλύπτει παρά ένα ελάχιστο αριθμό σχολείων της χώρας, τα οποία θα κριθεί ότι έχουν ανάγκη ιδιαίτερης στήριξης. Επιπλέον, η ως τώρα εμπειρία δείχνει ότι περιπτώσεις ακραίας φτώχειας και συνακόλουθα υποσιτισμού μπορεί να εμφανιστούν σε οποιοδήποτε σχολείο ανεξάρτητα από την περιοχή στην οποία λειτουργεί. Είναι φανερό ότι οι αρμόδιοι παράγοντες δεν μπορούν να κατανοήσουν πως τα παιδιά που υποσιτίζονται δεν

μπορούν να περιμένουν τότε θα εκπονηθούν τα απαιτούμενα σχέδια από την πλευρά της πολιτείας.

Το κενό που δημιουργεί η αβελτηρία της πολιτείας ουσιαστικά καλείται να καλύψει και αυτή τη φορά η κοινωνία των πολιτών. Με πρωτεργάτες εκπαιδευτικούς που βρίσκονταν σε άμεση επαφή με το πρόβλημα αναπτύσσονται ευρύτερες πρωτοβουλίες αλληλεγγύης σε επίπεδο τοπικής κοινωνίας που συνενώνουν ποικίλους παράγοντες με ένα κοινό στόχο: Να μην υπάρξει ούτε ένα παιδί υποσιτισμένο σε οποιοδήποτε σχολείο της χώρας.

«Καλοί Σαμαρείτες» και «ληστές»: Αντιφάσεις και διλήμματα

Η οξύτητα με την οποία εμφανίζεται σήμερα το πρόβλημα της φτώχειας στα σχολεία σε συνδυασμό με την ολοκληρωτική αποδιάρθρωση ή υποβάθμιση βασικών θεσμών κοινωνικής πολιτικής καθιστά επιτακτική την ανάγκη να αναζητηθούν άμεσα λύσεις και μάλιστα στο φόντο της οικονομικής κρίσης και της πολιτικής των Μνημονίων. Η ιδιαιτερότητα της συγκυρίας, ωστόσο, φωτίζει με ένα ιδιαίτερο τρόπο πολιτικά και ηθικά διλήμματα που έχουν απασχολήσει και παλαιότερα την ανθρώπινη κοινωνία. Κάποια από αυτά επιχειρεί να συζητήσει από τις στήλες του «Βήματος» (18-12-2011) ο Νίκος Μουζέλης με αφετηρία την έννοια της κοινωνίας των πολιτών.

Σχηματικά, σύμφωνα με τον αρθρογράφο, η κυρίαρχη άποψη σήμερα οριοθετεί την κοινωνία των πολιτών κατά ένα σαφώς διακριτό τρόπο ως «... τρίτο, ενδιάμεσο χώρο μεταξύ κομματικοκρατικού συστήματος και αγοράς». Ένα χώρο που «... δεν λειτουργεί ούτε στη βάση της κομματικοκρατικής λογικής ούτε σε αυτή της αγοράς και του κέρδους». Μια από τις θετικές αντιδράσεις της κοινωνίας των πολιτών στην τρέχουσα συγκυρία είναι και ο εθελοντισμός, η εμφάνιση δηλαδή και ανάπτυξη ομάδων «από τα κάτω» με στόχο την παροχή βοήθειας προς συμπολίτες που υφίστανται ακραίες τις συνέπειες της κρίσης. Αν, τώρα, ο εθελοντισμός είναι έκφραση της κοινωνίας των πολιτών στο κοινωνικό επίπεδο, το αντίστοιχό του στο πολιτικό επίπεδο είναι «πολιτικοποιημένα άτομα που στρέφουν την πλάτη τους στα κόμματα και αποφασίζουν να συμμετάσχουν στον δημόσιο χώρο μέσω μη κυβερνητικών οργανώσεων». Στόχοι αυτών των ατόμων και οργανώσεων είναι ο εκδημοκρατισμός των θεσμών, η διαφάνεια στο δημόσιο βίο, η πάταξη της διαφθοράς, η προστασία αδύναμων κοινωνικών ομάδων κ.τ.ό.

Έχουμε τη γνώμη ότι η πραγματικότητα που βιώνει σήμερα η ελληνική κοινωνία είναι πολύ πιο σύνθετη, περίπλοκη και δυναμικά εξελισσόμενη από αυτή που αδρομερώς εκτέθηκε

παραπάνω, και μια τέτοια σχηματοποίηση την αδικεί. Αν, για παράδειγμα, ο εθελοντισμός εκδηλώνεται από την κοινωνία των πολιτών σε αντιδιαστολή προς τα πολιτικά κόμματα συλλήβδην, πώς συμβαίνει συγκεκριμένα πολιτικά κόμματα να πρωτοστατούν στη δημιουργία δικτύων αλληλεγγύης σε ποικίλους τομείς της κοινωνικής ζωής και μάλιστα αυτή η δραστηριότητά τους να είναι αναγνωρίσιμη κοινωνικά; Αν, πάλι, βασικές εκφάνσεις της κοινωνίας των πολιτών επιδιώκουν τη διατήρηση του κράτους πρόνοιας και αντιπαράτιθενται στις νεοφιλελεύθερες πολιτικές (π.χ. οι «αγανακτισμένοι»), όπως –σωστά, κατά βάση- αποδέχεται ο αρθρογράφος, αυτή η θεμελιακή τοποθέτησή τους, σε επίπεδο πολιτικής στόχευσης, δεν τους φέρνει άραγε αντικειμενικά ολοένα και πιο κοντά σε πολιτικά κόμματα που διακηρύσσουν παρόμοιους στόχους και σε απόσταση από άλλα, που ακολουθούν και στηρίζουν νεοφιλελεύθερες πολιτικές;

Η περίπτωση του εθελοντισμού, ειδικότερα, συνδέεται με αντιφάσεις και διλήμματα που αξίζουν κάπως περισσότερο την προσοχή μας. Φαίνεται με την πρώτη ματιά ασυμβίβαστο για ενεργούς πολίτες που διεκδικούν την επαρκή λειτουργία ενός κοινωνικού κράτους υπέρ του πολίτη, ιδίως υπέρ των πιο αδύναμων κοινωνικών ομάδων, να σπεύδουν να υποκαταστήσουν το κενό της κρατικής πολιτικής με την εθελοντική δραστηριότητά τους, στο χώρο της παιδείας, της υγείας ή της κοινωνικής μέριμνας. Και αυτό το δίλημμα, ας σημειωθεί, το αντιμετωπίζουν τόσο εθελοντές που λειτουργούν εκτός κομμάτων όσο και μέλη κομμάτων που αναπτύσσουν εθελοντική δραστηριότητα. Φαίνεται, όμως, ότι εκείνο που μπορεί να νομιμοποιήσει τελικά αυτή τη δραστηριότητα είναι ο βασικός στόχος της, που δεν πρέπει ούτε στιγμή να χάνεται: η ανατροπή των πολιτικών που διαιωνίζουν την ανισότητα και την εκμετάλλευση, και η προσέγγιση στο μέγιστο δυνατό βαθμό της κοινωνικής δικαιοσύνης.

Όταν ο Μπέρναρ Σω τόνιζε με έμφαση «δεν έχουμε ανάγκη από καλούς Σαμαρείτες, το πρόβλημα είναι να πάψουν να υπάρχουν ληστές», δεν εννοούσε σε καμιά περίπτωση ότι η κοινωνία δεν χρειαζόταν την κοινωνική προσφορά των μελών της. Απλώς, έδειχνε παραστατικά που βρισκόταν η βασική αιτία των προβλήματος. Και η οπτική του είναι το ίδιο αναγκαία και σήμερα.

Η ΑΥΓΗ / ΠΑΙΔΕΙΑ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΑ 1/1/2012